

บทคัดย่อ

- ชื่อรายงานการวิจัย : การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนาข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- ชื่อผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด
- ปีที่ทำการวิจัย : 2560

การวิจัยในครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจภูมิสังคม ปัญหาเดิมและปัญหาใหม่ในพื้นที่ได้รับผลกระทบตลอดเส้นทางสายน้ำ 3 สาย ได้แก่ ลำห้วยหลวง ลำห้วยสงคราม ลำห้วยทวน และ 2 นา ได้แก่ นาข้าวและนาเกลือ วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการรุกคืบของน้ำเค็มจากการผลิตนาเกลือสินเธาว์ และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของประชาชน รวมถึงเพื่อสร้างภาพในอนาคต รูปแบบและแนวทางการพัฒนาสังคมแห่งการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขของการอยู่ร่วมกันของประชาชนผู้ทำนาข้าวและนาเกลือ โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจาก 400 กลุ่มตัวอย่าง และทำการสัมภาษณ์นักพัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอบ้านดุง ผู้ประกอบการนาเกลือ ผู้นำชุมชน และประชาชน จำนวน 30 คน พบว่า พื้นที่ของอำเภอบ้านดุงมีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 4,000 ปีเทียบเคียงกับอารยธรรมบ้านเชียง ซึ่งแต่เดิมเป็นป่าไม้ใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์ทั้งต้นดงใหญ่และยางใหญ่รวมถึงสัตว์ป่าหลากหลายชนิด โดยบ้านดุงใหญ่เป็นพื้นที่ที่ตั้งบ้านเรือนแต่เริ่มต้น จนได้มีการยกฐานะจาก 3 ตำบล คือ ตำบลบ้านดุง ตำบลบ้านจันทน์ และตำบลดงเย็น เป็น "กิ่งอำเภอบ้านดุง" และเป็น "อำเภอบ้านดุง" เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2506 ทางราชการ ปัจจุบันในพื้นที่มีการทำนาเกลืออยู่ 4 ตำบล คือ ตำบลบ้านดุง ตำบลโพสูง ตำบลศรีสุทโธ และตำบลบ้านชัยที่ส่งผลกระทบต่อตำบลนาคำอย่างมาก กำเนิดเป็นเมือง 3 น้ำ คือน้ำเค็ม น้ำกร่อยและน้ำจืดบนที่ราบสูง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธอย่างมั่นคง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นชาวนา ชาวไร่ อยู่ร่วมกันมาไม่น้อยกว่า 21 ชั่วอายุ มีรายได้และรายจ่ายต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท และมากกว่าร้อยละ 80 เป็นเจ้าของที่ดินมีธุรกิจหรือการประกอบอาชีพในชุมชน และเป็นสมาชิกกองทุนชุมชนและชุมชนเมืองมากที่สุด พร้อมกันนั้นผู้คนมีเพื่อนบ้านที่สนิทสนมคุ้นเคยกันภายในชุมชนและพบปะพูดคุยกันตลอดเวลา ซึ่งกิจกรรมทางสังคมและศาสนาที่ประชาชนเข้าร่วมประจำ คือ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา วันออกพรรษา วันแม่วันพ่อ วันวิสาขบูชา พัฒนาชุมชน และงานประเพณีของทางวัดประจำชุมชน ทำให้ผู้คนมีความผูกพันต่อ

ชุมชนที่อาศัยอยู่ ณ ปัจจุบันมาก ทั้งเรื่องความผูกพันในสถานที่ มีความรู้สึกว่าเป็นบ้าน และความรู้สึกรักชุมชนซึ่งสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ครั้นเมื่อต้องการแก้ไขปัญหาการรुक้าของน้ำเค็มจากการผลิตนาเกลือสินเธาว์ ประชาชนให้ความร่วมมือดี มีส่วนร่วมมาก โดยเฉพาะด้านการร่วมรับรู้และเข้าใจ ด้านการร่วมคิดและแสดงความคิดเห็น แต่ขาดการลงมือทำ การร่วมดำเนินการอยู่เพียงในระดับปานกลางหย่อนลงมาในระดับน้อย ส่วนการปฏิบัติในกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นระดับบุคคลและครัวเรือนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการเอื้ออาทร เกื้อกูลต่อกัน ด้านการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับมาก เช่นกันโดยเฉพาะด้านจิตใจ และการตระหนักในคำว่า “พอ” พัฒนาตนเอง ไม่เบียดเบียนและพึงพอใจในชีวิตที่พอเพียง แต่ถึงอย่างไรปัญหาเชิงพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการทำนาเกลือยังคงอยู่ ดังนั้นประชาชนต้องปรับตัวตามสภาวะที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา พร้อมทั้งต้องปรับตัวที่จะต้องค้นหานวัตกรรม หรือผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ สำหรับการนำเกลือมาสร้างมูลค่าเพิ่ม แต่ต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของประชาชนทั้งที่เป็นผู้ประกอบการและผู้อยู่ในพื้นที่ผลกระทบ และแนวทางที่สำคัญที่สุดแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขที่ยั่งยืน คือ การสร้างมูลค่าแก่แผ่นดินของทุกองคาพยพ ต้องมีส่วนร่วมกันให้เกิดการสร้างแผ่นดินนาเกลือให้เป็นพื้นที่บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่ในการชี้แนะของนักวิจัย คือ พื้นที่บ่งชี้ความสุขทางภูมิศาสตร์ นำไปสู่การสร้างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบมีส่วนร่วมให้เกิดความยั่งยืนได้ และอาจผลักดันให้เกิด GI Bandung Model ต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ต้องค้นหาโอกาสสำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบ 3 ประสาน 4 เส้า 9 บูรณาการ 1 ฐานราก:เจื่อนไขภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เดินหน้าไปสู่การเป็นชุมชนประชาธิปไตยที่มีความสุขอย่างยั่งยืน